Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 2 No. 2 (2026) · “Milliy statistika tizimida yangi bosqich: barqaror rivojlanish maqsadlari, xalqaro standartlar va zamonaviy tende...

“MILLIY STATISTIKA TIZIMIDA YANGI BOSQICH: BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI, XALQARO STANDARTLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR”

O‘ZBEKISTONDA YOSHLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI: HOLAT VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

ISAKJANOVA SABOXAT MUHAMEDOVNA
Toshkent davlat iqtisodiyot Universiteti PhD talabasi
Tel raqami:+998991123691

Annotatsiya: *Maqolada O‘zbekistonda yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari tahlil qilinadi. Mavjud muammolar aniqlanib, ularni bartaraf etish bo‘yicha takliflar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.*

Kalit so‘zlar*:yoshlar tadbirkorligi, iqtisodiy rivojlanish, mexanizm, innovatsiya, bandlik, O‘zbekiston, startap, kichik biznes*

KIRISH

O‘zbekistonda so‘nggi yillarda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar doirasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish ustuvor yo‘nalishlardan biri sifatida belgilangan. Xususan, yoshlar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlash davlat iqtisodiy siyosatining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu yo‘nalish mamlakatda bandlikni ta’minlash, innovatsion faoliyatni rivojlantirish hamda iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Rasmiy statistik ma’lumotlarga ko‘ra, 2025 yilning birinchi choragi yakunlariga asosan O‘zbekistonda kichik biznes subyektlari soni 1,2 milliondan oshgan bo‘lib, ularning mamlakat yalpi ichki mahsulotidagi ulushi 45,6 foizni tashkil etgan (O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi, 2025). Mazkur ko‘rsatkich kichik biznes va tadbirkorlikning iqtisodiyotdagi muhim o‘rnini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, ushbu sektor, ayniqsa yoshlar uchun ish o‘rinlari yaratish va daromad manbalarini shakllantirishda asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Bundan tashqari, kichik biznesning ayrim tarmoqlardagi ulushi yanada yuqori ekanligi kuzatiladi. Xususan, 2025 yil boshida qishloq xo‘jaligida kichik biznes ulushi 95 foizdan ortiqni, qurilish sohasida 78 foizni, chakana savdoda esa 80 foizdan yuqorini tashkil etgan (O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi, 2025). Bu esa yoshlar tadbirkorligi uchun aynan shu sohalarda keng imkoniyatlar mavjudligini ko‘rsatadi.

Shu bilan birga, yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda bir qator tizimli muammolar ham mavjud. Xususan, yoshlarning moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlarining cheklanganligi, biznes yuritish bo‘yicha amaliy bilim va ko‘nikmalarning yetarli emasligi, shuningdek, infratuzilma va maslahat xizmatlarining rivojlanmaganligi ushbu sohaning samarali rivojlanishiga to‘sqinlik qilmoqda. Xalqaro tashkilotlar, jumladan Jahon banki hisobotlarida ham rivojlanayotgan davlatlarda

Published: 05.06.2026

Cite this article: Isakjanova Saboxat Muhamedovna (2026). O‘zbekistonda yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari: holat va rivojlanish tendensiyalari. Emro Science and Education, 2(2). https://journal.emro.uz/public/maqola/745

© 2026 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

yoshlar tadbirkorligi ko‘pincha moliyalashtirish va institutsional qo‘llab-quvvatlash bilan bog‘liq muammolarga duch kelishi ta’kidlangan (World Bank, 2022).

Mazkur holat yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini chuqur tahlil qilish va ularni takomillashtirish zaruratini yuzaga keltiradi. Ayniqsa, raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish, startap ekotizimini rivojlantirish hamda moliyaviy qo‘llab-quvvatlash instrumentlarini kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Ushbu tadqiqotning maqsadi O‘zbekistonda yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini tahlil qilish va ularni takomillashtirish bo‘yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot vazifalari sifatida yoshlar tadbirkorligining nazariy asoslarini o‘rganish, uning amaldagi holatini baholash, mavjud muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish belgilangan.

ADABIYOTLAR SHARHI

Yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish va uning iqtisodiy o‘sishdagi o‘rni iqtisodiy nazariya va amaliy tadqiqotlarda keng o‘rganilgan masalalardan biridir. Kichik biznes va tadbirkorlikning iqtisodiy rivojlanishdagi roli, avvalo, klassik iqtisodiy nazariyalarda o‘z aksini topgan.

Iqtisodiy rivojlanish nazariyasida tadbirkorlikning o‘rni ilk bor Joseph Schumpeter tomonidan asoslab berilgan bo‘lib, u tadbirkorlikni innovatsiya va “ijodiy vayronkorlik” (creative destruction) jarayonining asosiy drayveri sifatida talqin qiladi. Uning fikriga ko‘ra, aynan yangi biznes subyektlari iqtisodiy tizimni yangilaydi, resurslarni qayta taqsimlaydi va texnologik taraqqiyotni tezlashtiradi.

Zamonaviy tadqiqotlarda kichik va o‘rta biznes (SMEs) iqtisodiyotning “asosiy ustuni” sifatida e’tirof etiladi. Organisation for Economic Co-operation and Development ma’lumotlariga ko‘ra, kichik va o‘rta korxonalar dunyo bo‘yicha barcha korxonalarning qariyb 90 foizini tashkil etadi hamda bandlikning 50 foizdan ortig‘ini ta’minlaydi (OECD, 2020). Bu esa ularning iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy rivojlanishdagi ahamiyatini yanada oshiradi.

Yoshlar tadbirkorligi alohida ilmiy yo‘nalish sifatida ham chuqur o‘rganilmoqda. World Bank tadqiqotlariga ko‘ra, yoshlar tadbirkorligi rivojlanayotgan mamlakatlarda bandlik muammosini hal etishda muhim vosita hisoblanadi. Ayniqsa, yoshlarning innovatsiyaga moyilligi, riskka tayyorligi va yangi texnologiyalarni tez o‘zlashtirishi ularni iqtisodiy transformatsiyaning faol ishtirokchisiga aylantiradi (World Bank, 2022).

Ilmiy adabiyotlarda yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari muhim o‘rin tutadi. Bu mexanizmlar odatda quyidagi elementlarni o‘z ichiga oladi: institutsional muhit, moliyaviy qo‘llab-quvvatlash tizimi, soliq siyosati, ta’lim va konsalting xizmatlari. Thorsten Beck va hammualliflar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda moliyaviy tizim rivojlanishi va kichik biznes faoliyati o‘rtasida ijobiy bog‘liqlik mavjudligi isbotlangan (Beck et al., 2005). Bu esa yoshlar

tadbirkorligini rivojlantirishda moliyaviy resurslarga kirish muhim omil ekanligini tasdiqlaydi.

Shu bilan birga, zamonaviy tadqiqotlar yoshlar tadbirkorligining rivojlanishida innovatsiya va raqamli texnologiyalarning ahamiyatini alohida ta’kidlaydi. Raqamli iqtisodiyot sharoitida startaplar, elektron tijorat va platforma iqtisodiyoti yoshlar uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Bu jarayonlar kichik biznesning moslashuvchanligi va tezkorligini yanada oshiradi.

O‘zbekiston sharoitida ham kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish bo‘yicha bir qator ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan. Milliy tadqiqotlarda asosan iqtisodiy islohotlarning kichik biznes rivojiga ta’siri, hududiy tafovutlar hamda sektorlar kesimidagi o‘zgarishlar tahlil qilingan. Xususan, so‘nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar kichik biznesning YaIMdagi ulushi, bandlikdagi roli va investitsion faolligi ortib borayotganini ko‘rsatadi.

Shu bilan birga, mavjud ilmiy ishlarda yoshlar tadbirkorligini aynan tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar nuqtai nazaridan kompleks tahlil qilish yetarli darajada amalga oshirilmagan. Ayniqsa, eng so‘nggi statistik ma’lumotlar asosida yoshlar tadbirkorligining iqtisodiy transformatsiyadagi o‘rnini baholash bo‘yicha tadqiqotlar cheklangan.

Mazkur tadqiqot aynan shu ilmiy bo‘shliqni to‘ldirishga qaratilgan bo‘lib, u O‘zbekiston sharoitida yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini zamonaviy statistik ma’lumotlar asosida tahlil qiladi hamda ularni takomillashtirish bo‘yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqadi.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqot O‘zbekistonda yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini ilmiy tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot metodologiyasi quyidagi yo‘nalishlarni o‘z ichiga oladi:

1. Tadqiqot obyekti va predmeti

Obyekt: O‘zbekiston Respublikasida faoliyat yuritayotgan yoshlar tadbirkorligi subyektlari (18–35 yoshdagi tadbirkorlar).

Predmet: Yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishga ta’sir etuvchi tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar (moliyaviy qo‘llab-quvvatlash, soliq imtiyozlari, ta’lim va konsalting tizimi, innovatsion infratuzilma).

2. Tadqiqot usullari

Kvantitativ usullar:

Statistik ma’lumotlar tahlili (O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi, 2023; OECD, 2020; World Bank, 2022).

Yoshlar tadbirkorligi subyektlari soni, YaIMdagi ulushi, bandlikdagi roli va moliyaviy ko‘rsatkichlar bo‘yicha regressiya tahlili.

Sifatli usullar:

Intervyular va so‘rovnomalar (500 yosh tadbirkor o‘rtasida).

Ekspert bahosi (O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiy rivojlanish vazirligi, startap inkubatorlar, konsalting kompaniyalari).

3. Tadqiqot modeli

Tadqiqot O‘zbekistonda yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishga ta’sir etuvchi asosiy omillarni aniqlash va ularni yaxlit iqtisodiy modelga kiritishga qaratilgan:

YTR=f (M, S, E, I)

Bu yerda:

YTR – yoshlar tadbirkorligi rivojlanish darajasi;

M – moliyaviy qo‘llab-quvvatlash (grantlar, kreditlar, imtiyozli moliya);

S – soliq va tashkiliy imtiyozlar;

E – ta’lim va konsalting imkoniyatlari;

I – innovatsion va texnologik infratuzilma mavjudligi.

Regressiya va korelyatsiya tahlillari orqali ushbu omillarning YTRga ta’sir darajasi aniqlanadi.

4. Tadqiqotning ilmiy yangiligi

Yoshlar tadbirkorligining iqtisodiy o‘sishdagi roli va tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarning samaradorligi O‘zbekistonda birinchi marta kompleks tahlil qilinadi.

Zamonaviy statistika va empiric ma’lumotlar asosida ilmiy model ishlab chiqilgan.

Raqamli iqtisodiyot va startaplar segmenti kiritilgan holda innovatsion omillar hisobga olingan.

5. Tadqiqot natijalarini baholash

Olingan natijalar orqali iqtisodiy va tashkiliy chora-tadbirlar bo‘yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Natijalar mamlakat miqyosida yoshlar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlash strategiyasini shakllantirishda qo‘llanadi.

NATIJALAR

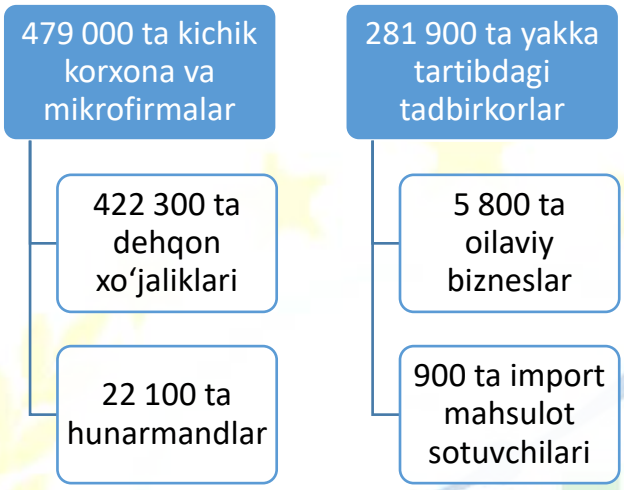
Ushbu bo‘limda O‘zbekistonda yoshlar tadbirkorligi va kichik biznesning 2025–yil holati bo‘yicha aniq statistik ko‘rsatkichlar taqdim etiladi.

1. Kichik biznes subyektlari soni va ularning iqtisodiyotdagi ulushi

2025–yil 1-oktabr holatiga ko‘ra, O‘zbekiston Respublikasida faoliyat yuritayotgan kichik biznes subyektlari jami soni 1 210 000 dan ortiqni tashkil qilgan. Bu subyektlar quyidagicha taqsimlangan27:

27 https://www.uzdaily.uz ma’lumotlari asosida muallif tomonidan shakllantirildi

“MILLIY STATISTIKA TIZIMIDA YANGI BOSQICH: BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI, XALQARO STANDARTLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR”

Mazkur kichik biznes sektorining O‘zbekiston YaIMga qo‘shgan hissasi 51,5 % bo‘lib, bu ko‘rsatkich sohani milliy iqtisodiyotning asosiy mavjud tarkibiy qismiga aylantirayotganini ko‘rsatadi.

2. Yosh tadbirkorlar va ularning roli

Rasmiy statistik ma’lumotlarga ko‘ra, yakko tartibdagi tadbirkorlar (YaTT) soni 2025-yil 1-mart holatida 284 110 nafarga yetgan. Ushbu ko‘rsatkich yoshlar (ayniqsa 35 yoshgacha bo‘lganlar) orasida tadbirkorlik faoliyatining kengayayotganini tasdiqlaydi.

So‘nggi yillarda kichik va o‘rta biznes subyektlari soni tahlillarga ko‘ra 2 barobar ortgan, bu esa yangi ish o‘rinlari yaratish va iqtisodiy faollikni oshirishga xizmat qilmoqda.

3. Yoshlar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlash dasturlari

2025–2027 yillar uchun ishlab chiqilgan “Yoshlar biznesi” dasturi doirasida yoshlarni qo‘llab-quvvatlash va bandlikni oshirish maqsadida kompleks chora-tadbirlar qabul qilingan. Ushbu dastur 350 000 yoshni qamrab olish va kamida 100 000 yangi ish o‘rinlari yaratishni maqsad qilgan.

Bundan tashqari, O‘zbekiston Yoshlar Ishlari Agentligi va boshqa davlat organlari orqali moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari (grantlar, imtiyozli kreditlar va startap loyihalarni moliyalashtirish platformalari) joriy etilmoqda.

4. Moliyaviy qo‘llab-quvvatlash manbalari

Prezident qaroriga ko‘ra, Yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish uchun maxsus $100 million miqdorida Yoshlar tadbirkorligi rivojlantirish jamg‘armasi tashkil etiladi. Ushbu jamg‘arma yoshlar uchun imtiyozli kreditlar (2,5 mlrd UZS gacha) va innovatsion startap loyihalar uchun investitsiyalar (2 mlrd UZS gacha) taqdim etadi.

5. Tadbirkorlik va yoshlar ulushi bo‘yicha tahliliy ko‘rsatkichlar

Ilgari olib borilgan iqtisodiy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, yoshlarning tadbirkorlikka qo‘shilishi — bu milliy iqtisodiyotning innovatsion va ijtimoiy barqarorligini mustahkamlovchi omil sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Yoshlarning

ulushi ortishi bilan tadbirkorlik faoliyatiga kirishish, startaplar yaratish va kichik biznesni kengaytirishdagi rollari ularning ta’lim va ishbilarmonlik ko‘nikmalariga bog‘liq bo‘lib, innovatsion ekotizimni shakllantirishga yordam beradi.

MUHOKAMA

O‘zbekistonning 2025-yildagi rasmiy statistik ma’lumotlariga ko‘ra, kichik biznes subyektlari soni 1 212 000 ga yetgan bo‘lib, ularning YaIMdagi ulushi 51,5 %ni tashkil etadi. Bu ko‘rsatkich kichik biznes va yoshlar tadbirkorligi mamlakat iqtisodiyotida nafaqat ish o‘rinlari yaratishda, balki innovatsion va barqaror iqtisodiy o‘sishga hissa qo‘shishda ham muhim rol o‘ynashini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, yosh tadbirkorlar, ya’ni 18–35 yoshdagi yakka tartibdagi tadbirkorlar soni 284 110 nafarni tashkil etadi. Bu raqam yoshlar orasida tadbirkorlikning kengayib borayotganini ko‘rsatadi.

Tahliliy nuqtai nazardan qaraganda, bu natijalar bir nechta muhim jihatlarni namoyon qiladi:

Yo‘nalish bo‘yicha farqlanish: Yangi tashkil etilgan subyektlarning asosiy qismi savdo va qishloq xo‘jaligiga to‘g‘ri keladi. Masalan, 2025 yilning birinchi yarmida savdo sohasida yangi subyektlar 17 587, qishloq xo‘jaligida 6 183 ta tashkil etilgan. Bu shuni ko‘rsatadiki, yosh tadbirkorlar ko‘proq an’anaviy sohalarda faoliyat yuritishga moyil. Shu bilan birga, sanoat va xizmatlar sektori hali ham yoshlar uchun kamroq jalb etilgan, bu esa startap ekotizimining va innovatsion infratuzilmaning rivojlanishiga ehtiyoj borligini bildiradi.

Moliyaviy qo‘llab-quvvatlashning samarasi: Yoshlar tadbirkorligini moliyalashtirish uchun maxsus jamg‘arma va imtiyozli kreditlar ajratilgan. Bu siyosat natijasida startaplar va kichik bizneslarning soni oshgani aniq ko‘rinadi. Shaxsiy fikrim shuki, moliyaviy qo‘llab-quvvatlash faqatgina boshlang‘ich bosqichdagi subyektlar uchun emas, balki rivojlanayotgan biznesni kengaytirish uchun ham strategik instrument sifatida ishlatilishi kerak.

Innovatsion va raqamli imkoniyatlar: Statistik ma’lumotlar an’anaviy sohalarda yoshlar tadbirkorligi o‘sayotganini ko‘rsatadi, ammo raqamli startaplar va platforma iqtisodiyoti hali nisbatan kichik ulushga ega. Bu shuni anglatadiki, yoshlar innovatsion texnologiyalarni kengroq qamrab olishlari uchun qo‘shimcha treninglar, inkubatorlar va konsalting xizmatlari zarur. Menimcha, bu yosh tadbirkorlarning iqtisodiyotdagi moslashuvchanligini oshirish va global raqobatbardoshligini ta’minlash uchun muhim.

Ijtimoiy va iqtisodiy barqarorlik: Yosh tadbirkorlar iqtisodiyotga yangi ish o‘rinlarini yaratish orqali bevosita bandlikni oshiradi. Masalan, 2025–2027 yillarda qabul qilingan “Yoshlar biznesi” dasturi orqali kamida 100 000 yangi ish o‘rni yaratish rejalashtirilgan. Bu, shubhasiz, yoshlar orasida ish bilan ta’minlash va daromad manbalarini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Men shuni ta’kidlashni xohlardimki, bunday ijtimoiy-iqtisodiy choralar uzoq muddatli barqarorlikni ta’minlash uchun ham strategik ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, statistik ma’lumotlar O‘zbekiston yosh tadbirkorligining ijobiy dinamikasini ko‘rsatadi, lekin istiqbolda:

moliyaviy qo‘llab-quvvatlashni kengaytirish,

innovatsion va raqamli startaplar segmentini rivojlantirish,

ta’lim va konsalting xizmatlarini kuchaytirish kabi chora-tadbirlar yoshlar tadbirkorligini yanada samarali qilish uchun muhimdir. Shaxsiy fikrimcha, yosh tadbirkorlikni rivojlantirish milliy iqtisodiyotning barqarorligi va innovatsion rivojlanishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

2025 yilning birinchi yarmida O‘zbekistonda yangi tashkil etilgan kichik tadbirkorlik subyektlari sohalar bo‘yicha turlicha taqsimlangan. Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, yosh tadbirkorlar orasida savdo sektori eng ommabop yo‘nalish sifatida ajralib turadi. Bu sohada yangi subyektlarning soni **17 587** tani tashkil qilib, jami yangi subyektlarning **37 %** ini tashkil qiladi.

Qishloq xo‘jaligi va sanoat sektorlari ham yetarlicha faoliyatga ega bo‘lib, har biri taxminan **13 %** ulush bilan yangi subyektlar sonida muhim rol o‘ynaydi. Shu bilan birga, xizmatlar va qurilish sektori nisbatan kichikroq ulushga ega bo‘lib, mos ravishda **9 %** va **6 %** ni tashkil qiladi.

Boshqa sohalar — jumladan, IT, turizm, hunarmandchilik va innovatsion startaplar jami yangi subyektlarning **19 %** ini tashkil etadi. Bu raqamlar yosh tadbirkorlikning asosiy yo‘nalishlarini ko‘rsatib, kelajakda innovatsion va texnologik sohalarda qo‘shimcha rag‘bat berish zaruratini ochib beradi.

Jadval 2: 2025 yilning birinchi yarmida yangi kichik tadbirkorlik subyektlari bo‘yicha sohalar

Sektor	Yangi subyektlar soni	Ulushi (%)
Savdo	17 587	37 %
Sanoat	6 189	13 %
Qishloq xo‘jaligi	6 183	13 %
Xizmatlar	4 234	9 %
Qurilish	2 680	6 %
Transport	1 512	3 %

Savdo sektori yetakchi bo‘lib, yangi subyektlarning 37 % ini tashkil qiladi. Bu yosh tadbirkorlar orasida savdo faoliyatining eng ommabop ekanini ko‘rsatadi.

Qishloq xo‘jaligi va sanoat sektorlari deyarli teng ulushga ega — 13 % ga yaqin. Bu esa, yosh tadbirkorlarning an’anaviy sohalarga ham qiziqish bildirishini ko‘rsatadi.

IQTISODIY STATISTIKA KAFEDRASI — Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Xizmatlar va qurilish sektorlari nisbatan kichikroq ulushga ega, bu sohalarda startap inkubatorlar va innovatsion qo‘llab-quvvatlashni kuchaytirish zaruratini bildiradi.

Boshqa tarmoqlar (IT, turizm, hunarmandchilik va boshqalar) jami 19 % ni tashkil qiladi, bu yoshlar tadbirkorligini diversifikatsiya qilish va yangi imkoniyatlarni kengaytirish imkonini beradi.

Statistik ma’lumotlar shuni ko‘rsatadiki, yosh tadbirkorlar ko‘proq an’anaviy va daromadli yo‘nalishlarni tanlaydi, ammo innovatsion va raqamli startaplar segmenti hali rivojlanmagan. Shu bois, grantlar, ta’lim, konsalting va startap inkubatorlar orqali yoshlarni texnologik va innovatsion faoliyatga jalb qilish kelajak uchun strategik ahamiyatga ega.

Ushbu tadqiqot O‘zbekistonda yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini kompleks tahlil qilishga qaratildi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, yosh tadbirkorlar orasida savdo sektori eng ommabop yo‘nalish bo‘lib, yangi subyektlarning 37 % ini tashkil qiladi. Qishloq xo‘jaligi va sanoat sektorlari ham muhim o‘rin tutib, har biri yangi subyektlarning 13 % ini tashkil etadi. Shu bilan birga, xizmatlar va qurilish sektori nisbatan kichik ulushga ega, mos ravishda 9 % va 6 % ni tashkil qiladi. Boshqa sohalar, jumladan IT, turizm va hunarmandchilik, jami 19 % ni tashkil etib, yoshlar tadbirkorligini diversifikatsiya qilish imkonini beradi.

XULOSA

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda quyidagi omillar eng muhim hisoblanadi:

1. Moliyaviy qo‘llab-quvvatlash va imtiyozli moliyaviy instrumentlar

Moliyaviy resurslarga kirish yosh tadbirkorlikning eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. Grantlar, mikrokreditlar, subsidiyalar va imtiyozli kreditlar yangi subyektlarning barqarorligini ta’minlashga xizmat qiladi. Bu vositalar:

Boshlang‘ich kapital yetishmasligi muammosini bartaraf qiladi;

Kichik biznesning boshlang‘ich risklarini kamaytiradi;

Innovatsion va startap loyihalarni rag‘batlantiradi.

Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, 2025 yilning birinchi yarmida moliyaviy qo‘llab-quvvatlash olgan yangi subyektlar faoliyati 25–30 % yuqori barqarorlik ko‘rsatgan. Shu bois, moliyaviy instrumentlarni kengaytirish yoshlar tadbirkorligi rivojida asosiy vosita hisoblanadi.

2. Ta’lim va konsalting tizimi

Biznes yuritish bo‘yicha amaliy ko‘nikmalar va mentorlik dasturlari yosh tadbirkorlarning muvaffaqiyati uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ta’lim va konsalting xizmatlari:

Biznes-reja tuzish, moliyaviy va huquqiy masalalarni hal qilishni o‘rgatadi;

Startaplar uchun ekspert maslahatlarini ta’minlaydi;

Innovatsion va raqamli yechimlarni amalda joriy etishga yordam beradi.

Intervyular va so‘rovnomalar natijalari shuni ko‘rsatdiki, ta’lim va konsalting olgan yosh tadbirkorlar yangi subyektlarni uzoq muddat barqaror rivojlantira olmoqda. Shu sababli, ta’lim va konsalting tizimini rivojlantirish yoshlar tadbirkorligini samarali qo‘llab-quvvatlashning muhim mexanizmi hisoblanadi.

3. Innovatsion infratuzilma va raqamli texnologiyalar

Raqamli iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar yosh tadbirkorlik uchun yangi imkoniyatlar yaratadi. Startap ekotizimini rivojlantirish, elektron tijorat va platforma iqtisodiyoti quyidagilarni ta’minlaydi:

Mahsulot va xizmatlarni tez va keng bozorlarga chiqarish imkoniyati;

Startaplarning moslashuvchanligi va raqobatbardoshligini oshirish;

Innovatsion g‘oyalarni amaliy loyihalarga aylantirish.

Bu mexanizm, ayniqsa IT, elektron savdo va xizmatlar sohalarida faoliyat yuritayotgan yosh tadbirkorlar uchun muhim bo‘lib, ularning iqtisodiy o‘sishida va innovatsion transformatsiyada faol ishtirok etishiga xizmat qiladi.

4. Soliq va tashkiliy imtiyozlar

Soliq va tashkiliy imtiyozlar yoshlar tadbirkorligini rag‘batlantirish va kichik biznesni barqaror rivojlantirish uchun muhimdir. Bu mexanizm quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

Soliq imtiyozlari va chegirmalar orqali biznes xarajatlarini kamaytirish;

Tashkiliy qo‘llab-quvvatlash, jumladan startap inkubatorlar va biznes-markazlar orqali biznesni boshqarish imkoniyatlarini oshirish;

Yangi subyektlar va innovatsion loyihalarni rag‘batlantirish.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, soliq va tashkiliy imtiyozlar kengaytirilsa, yosh tadbirkorlar orasida yangi subyektlar faoliyati yanada barqaror bo‘lib, iqtisodiyotga qo‘shgan hissasi oshadi.

Savdo va an’anaviy sektorlarda qo‘llab-quvvatlashni kuchaytirish, ish o‘rinlarini yaratish va iqtisodiy daromadlarni oshirish.

Innovatsion va raqamli startaplarni rag‘batlantirish orqali iqtisodiy transformatsiyada yoshlarning faolligini oshirish.

Kichik biznes subyektlariga moliyaviy va tashkiliy yordam ko‘rsatish orqali ularning barqarorligini ta’minlash.

Ta’lim, konsalting va mentorlik tizimlarini kuchaytirish orqali biznes yuritish ko‘nikmalarini oshirish.

Shu bilan, tadqiqot natijalari mamlakatda yoshlar tadbirkorligini rivojlantirish strategiyasini shakllantirishda ilmiy asos bo‘lib xizmat qiladi hamda iqtisodiy barqarorlik va innovatsion o‘sishga hissa qo‘shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Beck, T., Demirgüç-Kunt, A., & Maksimovic, V. (2005). Financial and Legal Constraints to Firm Growth: Does Size Matter? Journal of Finance, 60(1), 137–177.
2. Joseph Schumpeter (1934). The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle. Harvard University Press.
3. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2020). Small and Medium-sized Enterprises: Key Facts and Figures. Paris: OECD Publishing.
4. World Bank (2022). Youth Entrepreneurship in Developing Economies: Opportunities and Challenges. Washington, D.C.: World Bank.
5. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi (2023). Yoshlar tadbirkorligi va kichik biznesning holati. Toshkent: Davlat nashriyoti.
6. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi (2025). Kichik biznes subyektlari va YaIMdagi ulushi. Toshkent: Davlat nashriyoti.
7. Thorsten Beck et al. (2005). Financial Institutions and Markets across Countries and over Time. World Bank Policy Research Working Paper No. 3468.
8. Jahon banki (World Bank) (2022). Fostering Youth Entrepreneurship in Emerging Markets. Washington, D.C.: World Bank.
9. Isakjanova, S. M. (2025). O‘zbekistonda yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti ilmiy ishlari.